

Skaperverket og Mammon Av Geir Hardeng

Professor N. Wille var en foregangsmann for naturfredning. I en tale i *Det Norske Geografiske Selskab* i 1909, viste han bl.a. til *Pengebegjærligheten og Reklamen*, som trusler mot enkelte naturminnesmerker i Amerika.

Det skrives mye om det som går feil vei i naturen, men *intet* om de *grunnleggende* årsakene i menneskets sinn og tanke. Ønske om *mer*, *større* eller *bedre*, samt *misunnelse* (følelse av urettferdighet), *vekst*, *egenbekreftelse* og *prestisje* ligger dypt i vår natur og kultur - knyttet til penger, arealer, ressurser osv. Økonomi er en drivkraft bak mye forbruk av natur og ressurser. - *Hvorfor søker mange av oss som har mer enn nok til å leve et fullverdig materielt liv – om m e r ?* - «*Kjekt å ha*» og «*en sikrere fremtid*» kan være motiver for å samle mer.

Naturvern er på en eller annen måte svært ofte knyttet til økonomi. *Naturvern handler ofte om å kjempe mot pengemakt og begjær etter mer, det Bibelen kaller Mammon*, som er pengегuden.

<i>For tomhendte kom vi inn i verden og tomhendte må vi forlate den. Har vi mat og klær skal vi nøye oss med det. For kjærligheten til penger er roten til alt ondt (1. Tim. kap. 6. vers 7-8 og 10).</i>
--

Mennesker som tror det er en skaperkraft bak universet, inklusive vår vakre jord, viser en merkelig manglende vilje til å ta vare på dette skaperverket. Det undrer meg. Vi som kaller oss kristne burde jo gå først i toget for å ta vare på Guds natur!

(Jan Ingar Båtvik i *Natur* i Østfold, hefte 1-2, 2025, s.112).

Menneskenaturen trenger ikke et vern, den «verner» seg selv, men mennesket trenger et vern *mot* seg selv. Mammons krefter lar seg ikke stanse av lover, regler, kunnskap, handlingsplaner eller holdningskapende arbeid. Ressurser og arealer brukes til det er ikke mer å hente, eller det ikke lenger er lønnsomt å utnytte dem. Da hvalbestandene i etterkrigstiden ble drastisk redusert i Sørishavet og fangsten opphørte, skyltes det lav lønnsomhet, ikke at artene ble truet. – Vi kan bare *håpe* at et økende uttak av nøkkelarten *krill* i de samme farvann nå gis en bedre forvaltning enn tidligere hvalforvaltning viste.

Begjær etter m e r begrenses egentlig kun av de fysiske lover.

Overvåking og miljøforskning konkluderer ofte med behov for *mer* kunnskap, kartlegging osv., for *ytterligere* å dokumentere en naturtilstand eller en arts status. *Kunnskapsbasert forvaltning og økosystem-tjenester* er nye ord, for delvis å «betjene» arten som selv har forårsaker naturkrisen. For å si det i Håvamål-stil: *Det er verre å vite når galt gjøres, enn ikke å vite når galt blir gjort!* Vi v e t mer enn nok til å handle. Kunnskap har vi, men *viljen* til å bruke den, er lite til stede. Et ønske om m e r overskygger ofte kunnskap og handling.

For med stor visdom følger store kvaler.

Den som øker sin kunnskap, øker sin smerte. (Predikeren 1. 18.)

Naturverdier prioriteres ytterst sjelden *foran lønnsom* utnyttelse av natur. Like lite som *vekt* (tyngde) kan måles i *meter* (avstand), kan ikke økonomi og natur sammenliknes og vektes mot hverandre. De er ikke sammenliknbare, dvs. de er inkommensurable størrelser.

Naturvernet i Norge er *svekket* i perioden 1970-2020, som jeg kjenner best.

Jeg tror *ikke* naturkrisen lar seg stanse. Krisen kan *bremses og utsettes i tid, men den vil fortsette*. Våre egoistiske valg er årsaken til at *verden går til grunne med alt sitt begjær* (1. Johannes brev kap. 2, vers 17).

Bio-enfold

*Livets mangfold ødes
av begjærets sverd.
Vårt Ego, livets bøddel,
vi mister vårt menneskeverd.*

*Skapningens herre var jordens salt.
Men Skaperen fortrenses
og Mammon tar alt.*

*Vi måler og teller - og måler igjen.
Data-basen er blitt vår kunstige venn,
mens mangfoldet dør hen.*

*Hver art, hvert kryp, med sopp og lav,
fra høyeste fjell til dypeste dal,
mot Herredyret de taper terreng.
Mangfold blir enfold på sotteseng.*

*Så står vi her tilbake med baser, enfold og ting.
Historien gjentas av nye,
for erfaring går ikke i ring.*

Tar du livsløgnen fra et gjennomsnittsmenneske, så tar du lykken fra ham med det samme, skriver Henrik Ibsen i *Vildanden*. Det antyder at visse illusjoner eller usannheter er nødvendige for at mennesker skal opprettholde en følelse av *håp*, lykke og mening. Å avsanne en «livsløgn» kan gi tapt lykke og tapt håp for fremtiden....., så også med naturarv og områdevern. Uansett – det er viktig å bevare et *håp* om at noe kan - og vil kunne bli bedre.

- «- Håp forutsetter hardt og målbevisst arbeid
- Håp er fundert i kunnskap, innsikt og forståelse
- Håp er å fortsette å bygge på et trosgrunnlag som har vist seg å fungere
- Håp er å ikke gi opp når det ser mørkt ut, men se at motgang kan føre oss lenger frem
- Håp er troen på at det foran oss ligger nye muligheter, innsikter vi før ikke hadde
- Håp er å bekjempe undergangsperspektivene som vi hver dag pepres med. «

(Ernst Baasland i Stavanger domkirke 24.4.2026).

Jeg finner fortsatt stor *glede* i *gjenværende* natur og Skaperverk, som er lite påvirket av arten jeg tilhører, *Homo sapiens*. Det er en livskunst å glede seg over de «små ting» i naturen, og ikke la seg «deppe» for mye av alt som går feil vei.

Det som har skjedd, skal atter skje, og det som ble gjort, skal gjøres på nytt. Intet er nytt under solen (Forkynneren = Predikeren kap.1, vers 9). - Det *eneste* j e g har makt til å gjør noe med, er egentlig å endre m e g s e l v. Så enkelt - og så vanskelig er det.....